

Tomasz Kapuśniak, Jaropołk Tymkiw

Potencjalne kierunki współpracy Ukrainy z Sojuszem Północnoatlantyckim

Analizując dynamikę stosunków Ukrainy z Sojuszem Północnoatlantyckim (NATO), należy zauważyć, że można wyodrębnić trzy główne etapy: 1) lata 1991-1997; 2) lata 1997-2004; 3) okres po 2004 r., czyli po „pomarańczowej rewolucji”¹. O ile w pierwszych dwóch etapach kładziono przede wszystkim nacisk na inicjowanie i instytucjonalizację relacji, o tyle w trzecim etapie strony dążą do zacieśniania współpracy oraz przybliżania Ukrainy do standardów i ewentualnie członkostwa w NATO. W niniejszej analizie podjęta zostanie próba ukazania zakresu przedmiotowego współpracy Ukrainy z NATO i możliwych kierunków ewolucji tych stosunków. Warto odnotować, że o ewentualnej jakościowej zmianie we wzajemnych relacjach – według stanowiska większości ukraińskich partii politycznych – ma zadecydować społeczeństwo w referendum, dlatego też podjęty zostanie wątek stosunku Ukraińców do problematyki wstąpienia ich państwa do NATO i poziomu informacji na temat Sojuszu.

¹ Szerzej na temat instytucjonalizacji i ewolucji stosunków Ukrainy z NATO zob. M. Pietraś, *Stosunki Ukrainy z Sojuszem Północnoatlantyckim, w: Ukraina w stosunkach międzynarodowych*, red. M. Pietraś, T. Kapuśniak, Lublin 2007, s. 350 i n.

Obszary współpracy Ukraina–NATO

Zakres przedmiotowy współpracy Ukrainy z NATO jest dość szeroki. Do najważniejszych kierunków współpracy należą:

- współpraca w zakresie bezpieczeństwa i misji pokojowych;
- współpraca wojskowa, w tym reforma systemu obronnego;
- współpraca w zakresie reagowania kryzysowego;
- współpraca w dziedzinie nauki i ekologii;
- współpraca w zakresie informacyjnym².

Współpraca w zakresie bezpieczeństwa, w tym bezpieczeństwa euroatlantyckiego, przebiega głównie w ramach operacji i misji tzw. *out of area*. Przykładowo, w 2007 r. Ukraina jako jedyne państwo-partner uczestniczyła we wszystkich misjach i operacjach NATO.

Ukraina odegrała ważną rolę w ramach działalności Sił Pokojowych – SFOR, utworzonych na terytorium Bośni i Hercegowiny, wnosząc do składu kontyngentu pokojowego NATO batalion piechoty, batalion zmechanizowanej piechoty i eskadrę helikopterów – łącznie 400 wojskowych i pilotów³. Natomiast do Kosowa Ukraińcy wysłali eskadrę helikopterów oraz 321 ukraińskich wojskowych wchodzących w skład ukraińsko-polskiego batalionu (UKRPOLBAT) utworzonego w lipcu 2000 r. w ramach operacji KFOR⁴.

Ukraina użyła szeregu środków praktycznych, które miały na celu wspieranie międzynarodowych akcji antyterrorystycznych przez państwa członkowskie Sojuszu. Ukraina udostępniła flocie powietrznej Sojuszu, która bierze udział w operacji, swoją przestrzeń powietrzną oraz swoje samoloty transportowe w celu przewiezienia do Afganistanu wojsk państw-członków NATO⁵. W 2007 r. potwierdzono uczestnictwo ukraińskich lekarzy, pod przewodnictwem Litwy, w odbudowie prowincji na terytorium Afganistanu.

Jeśli chodzi o kierunki współpracy wojskowej w ramach szczególnego partnerstwa najważniejsze są zagadnienia polityki obrony i bezpieczeństwa, rozmowy na temat podstawowych koncepcji strategicznych i doktryn wojennych, działalność pokojowa i zarządzania sytuacjami kryzysowymi⁶.

² Zob. *Key areas of NATO-Ukraine cooperation*, North Atlantic Treaty Organization, <http://www.nato.int/issues/nato-ukraine/cooperation.html>

³ Por. O. Крамаревський, *І плюси, і мінуси. Розширення НАТО і безпека України*, „Політика і час”, 1996, nr 7, s. 19-21.

⁴ М. М. Микієвич, *Інституційне право Європейського Союзу у сфері зовнішньої політики та безпеки*, Львів 2005, s. 333.

⁵ Por. O. Крамаревський, *І плюси*, s. 19-21.

⁶ І. Руснак, *У процесі воєнної реформи. Стратегічні завдання поступової інтеграції України в НАТО: практичний вимір*, „Політика і час”, 2003, nr 11, s. 9-13.

Praktyczna współpraca wojskowa Ukrainy w ramach Programu „Partnerstwo dla Pokoju” (PdP) odnosi się do kilku obszarów: 1) wspólne uczestniczenie w operacjach pokojowych z NATO; 2) poszerzenie skali szkoleniowej NATO/PdP z uwzględnieniem nowych misji Sojuszu, a szczególnie operacji umacniających pokój; 3) przyłączenie się do planowania i realizowania działań PdP; 4) uczestniczenie w planowaniu i przeprowadzaniu operacji wielonarodowych; 5) poszerzenie współpracy w kontekście PdP⁷. Natomiast obecnie współpraca Ukrainy z NATO ulega stopniowemu poszerzeniu i można podzielić ją na: kierunki współpracy Sił Zbrojnych Ukrainy (SZU), częściowo określonych w harmonogramie działań Ukraina–NATO 2006 – 16 punktów⁸, oraz krótkoterminowe przedsięwzięcia, uchwalone na posiedzeniu Komisji Ukraina–NATO w 2003 r. w Wilnie – 25 punktów, podzielonych na 5 bloków⁹.

W odniesieniu do założeń Sztabu Generalnego SZU, wielostronna współpraca wojskowa staje się jednym z ważniejszych czynników wzmacniających bezpieczeństwo Ukrainy, jak również całej Europy. Właśnie w sferze bezpieczeństwa Ministerstwo Obrony Ukrainy wyznaczyło następujące kierunki: kontrola uzbrojenia w ramach OBWE; współpraca z NATO w ramach programu PdP; uczestniczenie w działalności pokojowej ONZ i OBWE; obustronna współpraca wojskowa z państwami i ich resortami wojskowym zarówno na Zachodzie, jak i na Wschodzie¹⁰.

Biorąc udział w szerokim spektrum działań i ćwiczeń wojskowych w ramach PdP, ukraińscy wojskowi zdobywają praktyczne doświadczenie we współdziałaniu z wojskami państw NATO (por. tabela 1). Praktyczną korzyść przynosi Ukrainie również uczestniczenie w procesie planowania i nadzoru sił zbrojnych, zgodnie z programem PdP. Jego mechanizm pozwala bowiem na wydzielenie takich aspektów w sferze planowania obrony, które umożliwiają doskonalenie wspólnego działania. Korzyści płynące ze współpracy wojsk widoczne są szczególnie na przykładzie stałego uczestniczenia ukraińskich pododdziałów w operacjach stabilizacyjnych.

Głównymi mechanizmami instytucjonalizacji współpracy wojskowej są: Komisja Ukraina–NATO; Komitet Wojskowy Ukraina–NATO; Wojskowe Biuro Łącznikowe Ukraina–NATO; Wspólna Grupa Robocza Ukraina–NATO ds. Reformy Sektora Obrony¹¹; Wspólna Grupa Robocza Ukraina–NATO ds. Zbrojeń; narodowi koordynatorzy współpracy Ukrainy z NATO – reprezentanci ministerstw oraz innych organów władzy wykonawczej Ukrainy współpracujących z NATO.

⁷ Por. http://www.niisp.gov.ua/vydanna/panorama/issue.php?s=gpgs2&issue=2003_3-4

⁸ Szerzej zob. *Основні напрями співробітництва Збройних Сил України з НАТО*, Міністерство Оборони України, http://www.mil.gov.ua/index.php?lang=ua&part=ua-nato&sub=osn_napr

⁹ Szerzej zob. *Поглиблення співпраці Україна-НАТО: короткотермінові заходи*, Міністерство Оборони України, http://www.mil.gov.ua/index.php?lang=ua&part=ua-nato&sub=pogl_spiv

¹⁰ В. Смолянчук, *Фактор НАТО у формуванні військової могутності української держави*, „Людина і політика”, 2000, nr 3, s. 24-33.

¹¹ Szerzej zob. *NATO–Ukraine Joint Working Group on Defence Reform*, North Atlantic Treaty Organization, <http://www.nato.int/issues/nato-ukraine/jwgdr.html>

Tab. 1. Uczestnictwo SZU w przedsięwzięciach programu PdP

Rok	Ogólna liczba przedsięwzięć	Liczba szkoleń wojskowych	Liczba szkoleń wojskowych przeprowadzonych na Ukrainie
1994	2	2	–
1995	98	11	–
1996	53	18	3
1997	157	22	2
1998	100	17	2
1999	156	11	2
2000	113	10	3
2001	117	10	–
2002	118	9	1
2003	152	10	1
2004	220	11	–
2005	262	10	–
2006	237	5	–

Źródło: Opracowano na podstawie danych Ministerstwa Obrony Ukrainy, www.mil.gov.ua

Jednym z ważniejszych zadań NATO jest wspieranie Ukrainy w sferze reformowania jej struktur obrony, doskonalenie stanu kontroli cywilnej i demokratycznej nad siłami zbrojnymi, a także podniesienie poziomu współpracy z wojskami NATO, co ma usprawnić uczestniczenie Ukrainy w misjach pokojowych pod przewodnictwem NATO. Jednak przed Ukrainą stoi trudne zadanie – zakończenie reformowania otrzymanej po Związku Radzieckim ogromnej armii, która charakteryzuje się dużą ilością przestarzałego, ciężkiego sprzętu, i na jej podstawie stworzenie mniejszej, nowocześniejszej i efektywniejszej struktury sił zbrojnych, która będzie odpowiadać potrzebom bezpieczeństwa oraz odegra aktywną rolę w planie umocnienia europejskiego bezpieczeństwa i stabilizacji¹². W tym też celu zaplanowano przeprowadzenie reformy struktur obrony w dwóch etapach. W ramach pierwszego etapu (lata 2004-2009) zaplanowano reformę sił zbrojnych oraz utworzenie warunków dla jej rozwoju. W grudniu 2005 r. Prezydent Ukrainy dekretem zatwierdził Państwowy program rozwoju Sił Zbrojnych Ukrainy w latach 2006-2011¹³. W roku 2010 przewiduje się, że SZU całkowicie przejdą na armię zawodową¹⁴.

¹² А. Тертичний, *Розширення НАТО: військові аспекти*, „Політика і час”, 1996, nr 8, s. 18-22.

¹³ Указ Президента України „Про рішення Ради національної безпеки та оборони України від 9 грудня 2005 року Про Державну програму розвитку Збройних Сил України на 2006-2011 роки”, 2005, nr 1862, т. 25, 27.12.2005, http://portal.rada.gov.ua/control/uk/publish/article/news_left?art_id=74495&cat_id=37486

¹⁴ М. Сунгуровський, *Україна–НАТО: результати очікувань*, „Національна безпека і оборона”, 2006, nr 9 (81), s. 2-8.

W drugim etapie (lata 2010-2015) główny nacisk został położony na rozwój SZU, co zakłada przejście od ilościowego do jakościowego zarządzania wojskiem, wyposażeniem, szkoleniem oraz zaopatrzeniem. Podsumowaniem drugiego etapu ma być utworzenie w 2015 r. Sił Zbrojnych, zgodnych z operacyjnymi oraz wojskowo-technicznymi standardami państw członkowskich NATO.

Należy podkreślić fakt, że 9 grudnia 2005 r. na posiedzeniu Wspólnej Grupy Roboczej Ukraina–NATO ds. Reformy Sektora Obrony, przyjęto decyzję o przeprowadzeniu w czterech etapach kompleksowej rewizji sektora bezpieczeństwa, za pośrednictwem ekspertów NATO¹⁵.

Pierwszy etap (styczeń-marzec 2006) związany był z określeniem zasad conceptualnych reform oraz analizą zagrożeń dla bezpieczeństwa Ukrainy. Podczas drugiego (kwiecień-październik 2006) i trzeciego etapu (październik-listopad 2006) rewizji sektora bezpieczeństwa, oceniono stan oddzielnych instytucji oraz wypracowano akty: *Analiza realnego stanu sektora bezpieczeństwa* oraz *Model sektora bezpieczeństwa Ukrainy – 2015*. Podczas czwartego etapu (listopad 2006 – marzec 2007) wypracowano sposoby i metody wprowadzenia modelu sektora bezpieczeństwa Ukrainy do 2015 r. Rezultatem rewizji sektora bezpieczeństwa ma być uchwalenie, na najwyższym szczeblu państwowym, kompleksu normatywnych, prawnych, organizacyjnych oraz innych działań w sferze wzmacniania bezpieczeństwa Ukrainy.

Ważnym etapem przekształcania struktur obronnych państwa będzie również wykształcenie i profesjonalne przygotowanie kadry. Starsi oficerowie ukraińscy, razem z kolegami z innych państw partnerskich, uczestniczą w kursach odbywających się we Włoszech oraz w Niemczech¹⁶. W 2000 r. około 440 oficerów uczestniczyło w 37 kursach językowych oraz w 15 szkoleniach dla przedsiębiorców. W 2005 r. NATO przeznaczyło 150 tys. euro na programy przekształcania struktur obronnych poszczególnych państw.

Niezmienna jest tendencja zmierzająca do zastąpienia stanowisk oficerskich kadrą cywilną w najwyższych państwowych urzędach zarządzania, w instytucjach technicznych, w wojskowych instytucjach edukacyjnych. Obecnie udział osób cywilnych stanowi około 6% całkowitej liczby osób zatrudnionych w wojskowości¹⁷.

Planowane działania w zakresie reagowania w sytuacjach kryzysowych oraz przygotowanie na wypadek katastrofy stanowią również bardzo istotny kierunek rozwoju współpracy międzynarodowej pomiędzy Ukrainą a NATO oraz temat, któremu są poświęcane regularnie organizowane treningi. Współpraca ma przygotować Ukrainę do efektywnego wprowadzania i koordynacji operacji związa-

¹⁵ В. П. Горбулін, *Досвід України у реформуванні сектору безпеки та шляхи імплементації Стратегії національної безпеки України*, Варшава, 01.06.2007, <http://www.nceai.gov.ua/217.703.0.0.1.0.phtml>

¹⁶ Е. Лисицин, *Стратегічне партнерство – поняття сучасне*, „Віче”, 1999, nr 2 (83), s. 37.

¹⁷ В. П. Горбулін, *Досвід України у реформуванні*.

nych z likwidowaniem następstw niespodziewanych katastrof, poprzez działanie jednostek państwowych. Dodatkowo, ma ona też sprzyjać rozwojowi potencjału regionalnego w sferze reakcji na wypadek katastrofy.

Utworzenie na Ukrainie w 1998 r. Euroatlantyckiego Centrum ds. Reagowania na wypadek Katastrof umożliwiło otrzymanie pomocy od państw członkowskich NATO podczas likwidacji sytuacji nadzwyczajnych i klęsk żywiołowych, np. w walce ze skutkami powodzi na Zakarpaciu w latach 1998 i 2001, jak również stworzyło szansę na uczestnictwo ukraińskich ekip ratunkowych w powodziach w Albanii oraz w Czechach w 2002 r., w Azerbejdżanie w 2003 r., w Bułgarii, Gruzji, Rumunii oraz Kirgistanie w 2005 r. Centrum stanowiło również ważne ogniwo w procesie międzynarodowej humanitarnej akcji pomocy ofiarom trzęsienia ziemi w Pakistanie jesienią 2005 r. Praca Centrum nadal skupia się na wypracowaniu skoordynowanych działań przeciwdziałających sytuacjom kryzysowym (np. powódź) oraz natychmiastowego reagowania na wypadek katastrofy w ramach specjalnego Projektu Ukraina–NATO.

W sferze naukowej pod egidą NATO przeprowadzono szereg programów w dziedzinie nauki i ekologii, w których uczestniczą też badacze ukraińscy. W 2002 r. jednym z trzech laureatów pierwszej nominacji do nagrody za współpracę naukową z NATO został ukraiński naukowiec A. Chałatow¹⁸. Pod egidą NATO w 2000 r. na Ukrainie swoją działalność rozpoczęła sieć informacyjna „URAN” (Ukrainian Research and Academic Network), dzięki której ukraińskie instytucje naukowe i uniwersytety zostały z informatyzowane.

Na początku 2004 r. NATO zapoczątkowało nowy naukowy program „Bezpieczeństwo przez naukę”. W tym samym roku w ramach tego projektu przyznano Ukrainie 1,5 mln euro w celu zrealizowania 46 projektów naukowych. W 2005 r. rozpoczęto realizację 36 nowych projektów badawczych w dziedzinie nauki i ekologii, a w 2006 r. NATO przydzieliło Ukrainie na rozwój nauki 2 mln euro. Z tej kwoty 0,5 mln euro przeznaczono na informatyzację ukraińskich uniwersytetów¹⁹.

Jednym z najbardziej znanych przykładów współpracy naukowej jest projekt Ministerstwa Edukacji i Nauki Ukrainy dotyczący stworzenia aparatu do prześwietleń w Narodowym Centrum Naukowym „Charkowski Instytut Fizyki i Technologii”. Ten unikalny aparat ma być wykorzystywany w badaniach w sferze medycyny, ekspertyz sądowych, wykrywania materiałów wybuchowych, przy współudziale naukowców z innych państw świata²⁰.

¹⁸ С. Дворник, О. Зарубінський, *Україна і НАТО: від співробітництва до інтеграції*, „Голос України”, nr 59 (3059), 27.03.2003, s. 6-7.

¹⁹ *Науково-технічне співробітництво Україна–НАТО oraz Цивільний вимір діяльності НАТО в Україні*, materiały ze strony internetowej: *Ukraina–NATO*, <http://www.ukraine-nato.gov.ua/>

²⁰ Tamże.

Stopień poinformowania społeczeństwa ukraińskiego na temat NATO

Analizując współpracę w zakresie informacyjnym, trzeba powiedzieć, że informacja nt. działalności i struktury Sojuszu od dawna dostępna jest wszystkim zainteresowanym poprzez stronę internetową NATO²¹ oraz różne wydania informacyjne NATO w kilku językach (np. informator NATO²² w języku ukraińskim był systematycznie wydawany i bezpłatnie rozpowszechniany).

W Kijowie od 1997 r. działa Centrum Informacji i Dokumentacji NATO. Jednak głównymi inicjatorami oraz realizatorami przedsięwzięć informacyjnych o NATO są: Sekretariat Prezydenta Ukrainy, Ministerstwo Obrony, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Państwowy Komitet Radia i Telewizji Ukrainy. Organizacje pozarządowe również dość aktywnie uczestniczą w procesie informowania obywateli.

Podjęmowane inicjatywy jak dotąd nie wpłynęły istotnie na poziom doinformowania społeczności. Analizując stosunek ukraińskiego społeczeństwa do członkostwa w NATO, trzeba odnotować niski poziom wiedzy obywateli o Sojuszu oraz niedostateczną wiedzę o sprawach związanych z NATO. Istotny wpływ na ten stan rzeczy ma również brak informacji w mediach ukraińskich. Świadczą o tym rezultaty badań socjologicznych regularnie przeprowadzanych przez Centrum Razumkova i publikowanych w ich magazynie „Nacionalna Bezpeka i Oborona” (por. tabela 2).

Odnosząc się do danych z tabeli 2, należy wskazać, że wciąż większość na Ukrainie stanowią przeciwnicy akcesji tego państwa do Sojuszu Północnoatlantyckiego. Stanowią oni, według szacunków, od 50 do nawet 70% społeczeństwa. Ewolucję podejścia można najlepiej zaobserwować zestawiając rok 1999, kiedy to przeciwnicy NATO stanowili 19% ankietowanych, z rokiem 2005, kiedy ponad 50% społeczeństwa było przeciw, oraz z rokiem 2006, gdy liczba przeciwników osiągnęła pułap około 64%. W ostatnich dwóch latach zauważa się jednak spadek liczby przeciwników wstąpienia Ukrainy do NATO. Między 2007 a 2008 r. spadek ten wynosił około 10%²³.

Warto również zauważyć, że stosunek zwolenników do przeciwników wstąpienia Ukrainy do NATO pokazuje, że najwyższe wskaźniki przypadają przeważnie na czas aktywnych kampanii wyborczych, kiedy temat NATO jest instrumentalnie wykorzystywany przez siły polityczne. Oprócz tego negatywny wpływ na stosunek Ukraińców do NATO wywiera operacja wojskowa w Iraku. Paradoksalnie, wojna Rosji z Gruzją z sierpnia 2008 r. nie przyczyniła się do znacznej zmiany postrzegania Sojuszu przez społeczeństwo ukraińskie.

²¹ North Atlantic Treaty Organization, <http://www.nato.int>

²² Довідник НАТО, Office of Information and Press NATO, Brussels 2003.

²³ Szerzej zob. Тема НАТО в новинах і політичних програмах українського телебачення, „Національна безпека і оборона”, 2006, nr 9, s. 47-49.

Tab. 2. Jeśli w następnym tygodniu odbyłoby się referendum odnośnie do wstąpienia Ukrainy do NATO, jak państwo by głosowali? (dynamika w latach 2002-2008)

Miesiąc badania	Za wstąpieniem do NATO	Przeciw wstąpieniu do NATO	Nie głosowałbym	Trudno powiedzieć
sierpień 2008	22,3	52,0	10,9	14,8
czerwiec 2008	20,9	60,0	5,9	13,3
kwiecień 2008	20,4	62,1	6,5	10,9
marzec 2008	17,7	55,2	8,4	18,8
luty 2008	20,9	53,1	9,4	16,7
grudzień 2007	21,0	58,9	15,3	4,8
luty 2007	16,2	59,2	8,0	16,6
październik 2006	17,2	54,1	12,4	16,3
wrzesień 2006	18,2	60,9	3,5	17,4
lipiec 2006	16,3	63,2	8,7	11,7
styczeń 2006	15,4	63,9	3,5	17,2
grudzień 2005	16,0	61,4	4,7	17,9
wrzesień 2005	15,3	60,3	8,5	15,9
czerwiec 2005	21,1	55,0	5,0	18,9
luty 2005	18,5	54,2	7,6	19,7
listopad 2004	15,1	55,5	8,6	20,9
wrzesień 2004	18,3	51,8	7,5	22,3
czerwiec 2004	21,4	49,2	6,6	22,8
marzec 2004	24,6	45,6	7,5	22,3
luty 2004	26,7	47,1	6,4	19,8
grudzień 2003	22,2	48,7	6,3	22,8
wrzesień 2003	24,9	40,0	12,2	22,9
sierpień 2003	25,0	35,4	17,7	21,9
czerwiec 2003	23,0	39,9	13,0	24,1
kwiecień 2003	19,2	43,3	19,5	18,0
marzec 2003	21,5	44,6	16,3	17,6
luty 2003	21,9	37,7	16,5	23,9
grudzień 2002	27,2	33,0	19,5	20,3
listopad 2002	31,5	32,0	14,3	22,2
październik 2002	29,8	35,0	11,4	23,8
czerwiec 2002	32,0	32,2	13,7	22,1

Źródło: Соціологічне опитування, Центр Разумкова, http://www.uceps.org.ua/poll.php?poll_id=46

Stosunek obywateli Ukrainy do NATO jest na ogół związany również z ich stosunkiem do euroatlantyckiego i europejskiego kierunku międzynarodowej integracji Ukrainy. NATO jest traktowane jako alternatywa względem Rosji w sferze polityki zewnętrznej. Ważną rolę w kształtowaniu negatywnego wizerunku NATO w oczach ukraińskiej społeczności odgrywają stereotypy postrzegania organizacji jako „instrumentu zewnętrznej polityki USA” oraz łączenia Sojuszu głównie z tym państwem²⁴.

Z badań socjologicznych wynika również, że informacja o NATO w telewizji ukraińskiej jest fragmentaryczna, przedstawiana w kontekście innych wydarzeń na Ukrainie jako dodatkowa i drugorzędna. Źródłem informacji o NATO są przeważnie korespondenci ukraińskich i rosyjskich mediów oraz oficjalne instytucje państwowe. Natomiast stanowiska ekspertów i rzeczników NATO lub poszczególnych państw członkowskich nie są prezentowane szerokiemu gronu odbiorców na Ukrainie. Faktycznie więc telewizja publicznie pokazuje opinie ukraińskich sił politycznych nastawionych niechętnie bądź wrogo wobec członkostwa Ukrainy w NATO²⁵.

87% ankietowanych ekspertów uważa, że „Państwowy program informowania społeczności w kwestiach integracji euroatlantyckiej” jest realizowany tylko częściowo, a w niektórych punktach wcale²⁶. Według danych socjologicznych, około 70% obywateli Ukrainy nie posiada informacji na temat działalności organizacji pozarządowych w dziedzinie informowania o NATO, chociaż na dzień dzisiejszy na Ukrainie można doliczyć się prawie 150 organizacji pozarządowych, które zajmują się kwestiami integracji euroatlantyckiej²⁷.

Negatywnemu postrzeganiu NATO zapobiec ma kampania informacyjna zapowiedziana przez ministra spraw zagranicznych Ukrainy Wołodymyra Ohryzko, która przewidziana jest na okres 2-3 lat. Warto również odnotować, że w ramach materiałów informacyjnych poświęconych NATO ukazuje się magazyn „Ukraina–NATO”, publikuje się książki²⁸, biuletyny oraz materiały informacyjne („Badania i opracowania w sferze euroatlantyckiej integracji Ukrainy”, „Euroatlantykinform”, „Ukraina w drodze do NATO”). Dość często są to materiały wydawane przez organizacje pozarządowe przy wsparciu grantowym – zwykle zagranicznym. Należy również wspomnieć o funkcjonujących stronach internetowych poświęconych tej

²⁴ Por. М. Міщенко, *Вплив геополітичних орієнтацій громадян України на їх ставлення до НАТО*, „Національна безпека і оборона”, 2006, nr 9, s. 39-41.

²⁵ Szerzej zob. *Тема НАТО в новинах і політичних програмах українського телебачення*, „Національна безпека і оборона”, 2006, nr 9, s. 47-49.

²⁶ Szerzej zob. *Альтернативні моделі забезпечення національної безпеки України: оцінки експертів*, „Національна безпека і оборона”, 2006, nr 9, s. 42-46.

²⁷ В. П. Горбулін, *Україна – НАТО: стагнація чи повільна інтеграція*, „Стратегічні пріоритети”, 2007, nr 2 (3), s. 12.

²⁸ Na przykład В. В. Бадрак, С. Г. Згурець, М. М. Самусь, О. О. Набоченко, *Шлях до НАТО: вимір безпеки. Лідери думок – про євроатлантичну інтеграцію України*, Київ 2006; О. Палій, *Навіщо Україні НАТО?*, Київ 2006; *Україна–НАТО в запитаннях і відповідях*, ред. О. І. Пошедін, Черкаси 2006.

tematyce. Przykładem mogą być: Narodowe Centrum ds. Integracji Euroatlantyckiej Ukrainy (<http://www.nceai.gov.ua>); portal „Ukraina – NATO” (<http://www.ukraine-nato.gov.ua>); „Ukraina–NATO, kierunki współpracy” na stronie Ministerstwa Obrony Ukrainy; „Integracja euroatlantycka” na stronie Ministerstwa Spraw Zagranicznych Ukrainy. Jednocześnie większość obywateli i ekspertów podkreśla brak, niepełność oraz ograniczenie informacji na temat NATO w ukraińskich środkach masowego przekazu.

Odnosząc się do poziomu wiedzy obywateli na temat NATO, można stwierdzić, że nadal on jest niski. Sojusz przez Ukraińców postrzegany jest w kategoriach zimnowojennego podziału Europy, czyli jako organizacja wrogo nastawiona, swego rodzaju mechanizm imperialnych działań USA. Inaczej mówiąc, społeczeństwo nie posiada rzetelnej informacji na temat NATO, a swoje poglądy opiera na stereotypach.

Jak pokazują wyniki sondaży, wysokie poparcie dla integracji z Unią Europejską (ponad 55%, a w zachodnich regionach sięgające 80%) i negatywne nastawienie społeczne wobec NATO nie wyraża krytycznego stosunku Ukraińców do państw zachodnich. Umiejętnie przeprowadzona kampania społeczna, przekonująca o pozytywnej roli NATO jako sojuszu szerzącego pokój, a nie agresywnego, destabilizującego środowisko międzynarodowe, może próbować zmienić stanowisko społeczeństwa ukraińskiego.

Jednak należy szczególnie podkreślić fakt, że powyżej przedstawiona sytuacja nie ulegnie zmianie w krótkim czasie. Polityka informacyjna, która mogłaby odnieść pozytywny skutek, odwracając obecne proporcje poparcia dla członkostwa Ukrainy w NATO, będzie wymagała wielkiego zaangażowania i spójności. Nie wystarczą tu również nawoływania kilku partii (dość często jest to instrumentalne traktowanie tematyki NATO) czy grup społecznych. Potrzebny będzie aktywny udział szerokiego frontu społeczno-politycznego o zakresie podobnym jak w czasie „pomarańczowej rewolucji”.

* * *

Podsumowując, poziom wiedzy obywateli Ukrainy o NATO nadal pozostaje niski i pod względem jakości, i ilości. Jest to związane zarówno z ich własną oceną, jak i z małą wiarygodnością informacji i ograniczonym do niej dostępem. Obraz o Sojuszu w największym stopniu kształtowany jest poprzez stereotypy, które mają wpływ zarówno na przeciwników, jak i na zwolenników integracji euroatlantyckiej.

Jak można zauważyć na podstawie zasad i kierunków współpracy Ukrainy z NATO, kwestia atlantyckiej integracji państwa należy już bardziej do płaszczyzny politycznej i informacyjnej, aniżeli wojskowej. Spekulacje polityczne na temat stanu gotowości, czy raczej jego braku, wydają się być wypowiedziami skierowanymi do wschodniego sąsiada – Rosji, i zaspokajającymi jego potrzeby, lub tym-

czasowymi hasłami przedwyborczymi dla pewnej warstwy ukraińskiego elektoratu. Niestety owe spekulacje bardziej destabilizują aniżeli uzupełniają stabilną już i owocną współpracę Ukrainy z NATO.

Sytuacja na obszarze poradzieckim jest bardzo dynamiczna, w szczególności w ostatnim czasie. Wojna Rosji z Gruzją w sierpniu 2008 r. oraz podejmowane działania celowe przez Rosję (tzw. polityka paszportowa na Krymie i prace nad „Kartą Rosjanina”, „wojna psychologiczna” odnośnie do Floty Czarnomorskiej) powodują, że sytuacja wewnętrzna na Ukrainie (w szczególności na Krymie) coraz bardziej się komplikuje, tym samym stawiając pod znakiem zapytania przyszłość tej części Ukrainy. Nie bez znaczenia jest możliwość zdestabilizowania sytuacji wewnętrznej na Ukrainie poprzez wykorzystanie sytuacji Krymu przez Rosję.

Rozwiązanie parlamentu przez Wiktora Juszczenkę 9 października 2008 r. w sposób zdecydowany przyczyniło się do zwiększenia chaosu na scenie politycznej Ukrainy, a tym samym osłabiony został kurs proatlantycki. Dlatego też wydaje się wielce prawdopodobne, że sytuacja ta wpłynie negatywnie na stosunki Ukrainy z NATO. Paradoksalnie, wojna Rosji z Gruzją przyczyniła się do podniesienia świadomości decydentów NATO oraz unaoczniała niezwykle skomplikowaną sytuację tego państwa, szerzej państw regionu czarnomorsko-kaspijskiego.